

Schaarste, welvaart en welbevinden

Schaarste, welvaart en welbevinden

Maatschappelijke opgave en urgentie

Met het begrip brede welvaart wordt bedoeld dat maatschappelijke vooruitgang niet alleen kan worden afgemeten aan economische groei of de koopkracht van huishoudens, maar ook aan factoren zoals gezondheid, opleiding, werk, leefomgeving of sociale relaties. Brede welvaart heeft betrekking op de combinatie van materiële en immateriële aspecten van de kwaliteit van leven.

Het SCP doet al langer onderzoek naar alle aspecten die onder het begrip brede welvaart vallen. In dit programma kan worden voortgeborduurd op die kennis en ervaring. Het SCP kijkt niet alleen naar de kwaliteit van leven in het hier en nu, maar ook naar die van toekomstige generaties en mensen elders in de wereld. Naast de kwaliteit van leven staat ook de mate van (on)gelijkheid tussen groepen burgers centraal, bijvoorbeeld als het gaat om toegang tot werk, onderwijs en mogelijkheden om te participeren. De aandacht voor brede welvaart is niet nieuw, maar er is de afgelopen jaren wel sprake van een toenemende belangstelling voor het systematisch meten ervan (zie bijvoorbeeld de Monitor Brede Welvaart van het CBS).

Het begrip 'brede welvaart', zoals dat door onder meer het CBS gebruikt wordt, heeft een grote overlap met het begrip 'kwaliteit van de samenleving' dat het SCP hanteert. In beide begrippen is aandacht voor de materiële en immateriële aspecten van de kwaliteit van leven (welvaart en welbevinden) en voor de mate waarin sprake is van een rechtvaardige verdeling. Ook de vraag in hoeverre de kwaliteit van leven hier en nu ten koste gaat van de kwaliteit van leven later en elders in de wereld wordt in beide begrippen meegenomen.

Toch zijn er ook verschillen. Zo meet het begrip kwaliteit van de samenleving nog twee aanvullende waarden: de mate van maatschappelijke samenhang en de effectiviteit en legitimiteit van beleid. Deze waarden hebben geen betrekking op individuele burgers, maar op de samenleving als geheel. Het kan interessant zijn om ook deze macrowaarden te betrekken in het brede welvaartsbegrip.

De verwachting is dat de verdeling van brede welvaart steeds vaker over schaarste zal gaan. Schaarste zal ver-

schillende effecten hebben op de welvaart en het welbevinden van verschillende groepen, bijvoorbeeld in termen van geld, de verdeling van ruimte of de beschikbaarheid van werk. De rol van technologie zal hierbij steeds belangrijker worden. Denk aan technologische oplossingen om duurzaamheidsvraagstukken aan te pakken en de vraag voor wie deze oplossingen bereikbaar en betaalbaar zijn. Ook de veranderende bevolkingssamenstelling heeft gevolgen voor de verdeling van brede welvaart (Verbinding met het programma [De diverse bevolking van Nederland: samenleven nu en in de toekomst](#) en waar het de ondersteuning van kwetsbare groepen betreft met het programma [Lokaal: Het sociaal domein en de kracht van de lokale verzorgingsstaat](#)).

De coronacrisis maakt het extra urgent om beter inzicht te krijgen in de relatie tussen beleid en de brede welvaart voor groepen in de samenleving te vergroten. Ook moet in kaart worden gebracht wat de effecten zijn van de verdeling van schaarste op zowel de leefsituatie als het gedrag van verschillende groepen in de samenleving (bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt of zorg, maar ook in termen van onderling vertrouwen en 'strijd' om toegang tot schaarse hulpbronnen). Dat inzicht helpt bij het ontwikkelen van handvatten voor beleid (verbinding met programma [Beleidsvisies, burgervisies en gedragingen](#)).

Steeds vaker pleiten beleidsmakers en politici ervoor om brede welvaart een grotere rol te geven in beleid. Ook zijn er niet voldoende publieke middelen om de veelheid aan beleidsdoelen te kunnen financieren. Er is dus een duidelijke behoefte aan onderzoek dat beleidsmakers helpt bij het prioriteren van brede welvaartsopgaven. Dat onderzoek zou ook de (verwachte) brede welvaartseffecten van beleid in kaart moeten brengen en indicatoren moeten ontwikkelen waarmee beleidsmakers kunnen sturen op het realiseren van deze opgaven.

Doel

Het doel van dit programma is tweeledig. Allereerst willen we het inzicht in brede welvaart en de daarbij te maken beleidsafwegingen vergroten. Dit kan bijdragen aan goed geïnformeerd overheidsbeleid en een betere samenleving. Daarnaast kijken we naar brede welvaart in relatie

tot schaarste. Ontwikkelingen zoals de coronacrisis en de duurzaamheidsopgave hebben waarschijnlijk impact op alle facetten van de brede welvaart. Schaarste zal verdeeld moeten worden (o.a. economisch, sociaal, ruimtelijk), met mogelijk grote gevolgen voor de welvaart en het welbevinden van groepen mensen. Onderzoek naar de ervaringen van burgers vergroot ons inzicht daarin. Dit inzicht kan handvatten bieden voor beleid en daarmee op de kwaliteit van onze samenleving.

Richtinggevende vragen

1. Wat zijn vanuit sociaal en cultureel opzicht de uitdagingen op het gebied van de verdeling van brede welvaart? Welke mogelijke spanningen doen zich daarbij voor in relatie tot economische, ecologische en leefomgevingsaspecten? Hoe zijn die spanningen te verklaren?
2. Hoe kan de relatie tussen technologie en bevolkingssamenstelling de verdeling van brede welvaart beïnvloeden? Voor welke groepen kunnen technologische ontwikkelingen tot verbetering of juist verslechtering van welvaart en welbevinden leiden? Hoe beïnvloedt dit hun leefsituatie en gedrag? Denk aan: verminderen of vergroten van eenzaamheid, vergroten van kansen of ongelijkheden in gebruik van voorzieningen of ontwikkelmogelijkheden, verminderen of versterken van sociale cohesie en zorgzaamheid naar elkaar toe, vormen van zinvolle participatie, etc.
3. Hoe hangen de verschillende aspecten van brede welvaart met elkaar samen en hoe beïnvloedt dit de kwaliteit van de samenleving? Welke betekenis heeft technologie daarbij (bijvoorbeeld enerzijds mogelijk meer veiligheid en toegang tot hulpbronnen, anderzijds inperking van privacy en vrijheid)? Welke betekenis heeft de duurzaamheidsopgave (bijvoorbeeld enerzijds mogelijk een gezondere leefomgeving, anderzijds meer kosten voor woningaanpassing op korte termijn)? Welke impact heeft de coronacrisis op de samenhang tussen aspecten van brede welvaart?
4. Hoe kan maatschappelijke vooruitgang op het terrein van welvaart en welbevinden het beste worden gemeten en gevolgd, zowel voor groepen burgers en op samenlevingsniveau?
5. In welke mate delen specifieke groepen burgers - ook in situaties van schaarste - op economisch, sociaal of ruimtelijk terrein mee in de maatschappelijke vooruitgang? Waardoor is een eventuele stapeling van tekorten in welvaart en welbevinden te verklaren?
6. Welke indicatoren kunnen het beste worden gebruikt om te sturen op de maatschappelijke opgaven rond de verdeling van brede welvaart? Hoe ontwikkelen deze indicatoren zich?
7. Welke mogelijkheden hebben beleidsmakers om bij de verdeling van schaarste te sturen op brede welvaart, en wat zijn de (verwachte) effecten daarvan op de leefsituatie en het gedrag van burgers? Wat zijn de effecten voor de kwaliteit van de samenleving?